

Indledning

Dette nummer af tidsskrift for arbejdsliv er uden tema. Vi modtager i redaktionen mange artikler uopfordret, og det er vi rigtig glade for. Nogle af disse artikler publiceres i tilknytning til et af vore temanumre som 'artikler udenfor tema', men vi har også tradition for med jævne mellemrum at udgive et temafrit nummer, så vi kan give plads til den mangfoldighed af artikler, som vi modtager. Hvor temanumre har deres styrke i at give mulighed for at komme rundt om et specifikt emne og belyse det fra flere vinkler, giver de temafrie numre i højere grad mulighed for at vise bredden og variationen i arbejdslivsforskningen. Artiklerne i dette nummer er fælles om at have et stærkt fokus på højaktuelle problemstillinger i arbejdslivet, men på forskellig vis:

Den første artikel har fokus på det ulønnede arbejde som opstår, når velfærdsstatens institutioner ikke slår til, eller søger at outsource ansvaret for velfærd til de pårørende. Det er en problemstilling som aktuelt har stor opmærksomhed både i Danmark og internationalt. Men udgangspunktet er oftest en bekymring for hvorvidt denne betyder et fald i arbejdsudbuddet. Man kunne jo forestille sig at mennesker med belastning fra både ulønnet omsorg og arbejde vælger at gå på nedsat tid. Her i tidsskriftet rettes blikket imidlertid mod de dobbeltarbejdende, og de særlige belastninger som de oplever. Den omsiggribende digitalisering i arbejdslivet er omdrejningspunktet for de to næste artikler. Den ene giver, med eksempel i socialrådgiveres klientarbejde, et vigtigt bidrag til at forstå betydningen af øget brug af skærmbaseret interaktion; et fænomen hvis udbredelse er steget eksplosivt efter coronaepidemien. Dataficering, hvor data indsamles og an-

vendes både som styring i bred forstand og som muligt redskab i professionelt arbejde, er også en stærkt aktuel problemstilling, og er afsættet for den næste artikel. Her fokuseres på medarbejdernes forståelse af dataficering og perspektiverne i deres indflydelse på udviklingen. Endelig slås det evigt aktuelle tema om demokratisering i arbejdslivet an i den sidste artikel med et empirisk studie af selvledende organisationsformer, det nyeste bud på demokratiserende organisering.

Nummeret indledes med artiklen *Arbejdslivet for forældre til unge i mistrivsel*. Her undersøger Karen Albertsen, Ulrik Gensby og Hannah Maimin Weil det ulønnede arbejde med at støtte en ung i mistrivsel og samtidig passe sit arbejde betyder for den unges forældres arbejdsliv og mentale helbred. På baggrund af interviews med forældre, behandlere, HR og ledere fra case virksomheder beskriver forfatterne forældrenes opgaver i forhold til den unge med begreber hentet fra den psykosociale arbejdsmiljøforskning. Høje følelsesmæssige krav, uforudsigelighed, mangel på kontrol, høj belastning og ringe anerkendelse er nogle af de belastninger forældrene oplever. Ud fra Semmer's teori om *'Stress as offence to self'* sandsynliggør de at belastningerne kan føre til stress hos forældrene. Forfatterne peger desuden på, hvordan arbejdspladser med medarbejdere som har ansvaret for unge i mistrivsel kan støtte ved at styrke virksomhedens sociale kapital mellem medarbejder og leder og medarbejderne imellem.

Artiklen *Förändrade förutsättningar för människobehandlande arbete inom socialtjänsten under covidpandemin* af Maria Bennich og Jessica Jönsson belyser hvorledes Covid-19 ændrede betingelserne for udførelsen af det

sociale arbejde, som blev udført hjemmefra via diverse kommunikationsplatforme. Socialt arbejde baserer sig i meget høj grad på mellem menneskelige interaktioner og relationer, som normalt foregår i fysiske møder. Forfatterne er optaget af hvorledes covid pandemien påvirkede socialarbejdernes konkrete arbejds situation/miljø, og analysen fokuserer på, hvordan interaktionsmønstre transformeres i Coronapandemiens virtuelle møder. Teoretisk er forfatterne blandt andet inspireret af Goffmans forståelse af interaktionsritualer. De peger på hvordan de asymmetriske magtrelationer og relationsarbejdet med sårbare og udsatte mennesker udgør vigtige rammebetingelser. Skønt socialarbejderne er hurtige til at omstille sig til det virtuelle format, får den måde de forandrer interaktionsritualerne på, betydning for såvel klienter og brugere som medarbejdere. En del socialt arbejde med socialt udsatte mennesker er i visse situationer ikke muligt eller ønskeligt at gennemføre på distance. Også den fysiske interaktion face-to-face med medarbejdere på arbejdspladsen er mere tids effektiv fremfor gennem person-interaktioner såsom Microsoft Teams. Artiklen understreger til slut hvordan den fysiske organisering af relationsarbejdet er ikke bare centralt i forhold til at skabe tillidsfulde relationer til mennesker med behov for støtte og hjælp, men også i forhold til det daglige arbejde mellem medarbejderne.

Hvordan indfries ønsket om at anvende data til at understøtte og udvikle den professionelle opgaveløsning i praksis? Det undersøger Niels Borch Rasmussen, Jonathan Hermansen, Irina Papazu og Kasper Friis Rasmussen i artiklen *'Data og relationer i omsorgsarbejdet - Mellem datadrømme og virkelighed i kommunale sundhedsindsatser'*. Desuden undersøger de, hvordan medarbejderne i et sundhedscenter i Region Hovedstaden forstår databegrebet i deres arbejde, og hvorvidt idealet om at anvende data vækker genklang

blandt medarbejderne i sundhedscentret. I artiklen gøres der brug af begrebsparret bevis/forbedre (eng: proving/improving) der oprindeligt blev introduceret af STS-teoretiker Annemarie Mol (2006). Artiklens forfattere argumenter for, at professionelles erfaringer og perspektiver på anvendelse af data, bør være en vægtig stemme i debatten om datainformeret professionelt arbejde. Med baggrund i dette konkluderer artiklen, at der er en modsætning mellem ledelsens ønske om at anvende data til at forbedre opgaveløsningen og medarbejderne, der i højere grad ønsker at fokusere på mødet med den enkelte borger.

Den sidste artikel: *'Selvorganisering i offentlige organisationer – hvem leder teamet når modsætninger mødes?'* undersøger Tobias Berggren, gennem et eksemplarisk casestudie af et lungeteam på et hospital, hvad der sker, når et team organiserer sig efter principperne i den selvledende organisation, hvor den øvrige organisation fortsat er præget af hierarkisk styring. Casestudiet giver indsigt i centrale spændinger, der kobler sig til samarbejdsdynamikkerne mellem sygeplejersker og læger i det selvorganiserende team. Men casestudiets vigtigste fund er, at principperne for den selvledende organisation har en positiv indvirkning på teamets tværfaglige udvikling. Teamet øger både tilpasningsevne og effektivitet i opgaveløsningen fordi bureaukratiske siloer og hierarkiske måder at rapportere på opløses i og omkring teamet. Casestudiet er en del forfatterens ph.d.-afhandling.

Nummeret afsluttes med to kronikker og en boganmeldelse som alle diskuterer arbejdet og arbejdslivet i bredere forstand: Sofie Billekop diskuterer i sin kronik med titlen *Længslen efter et andet liv og arbejdsliv*, de visioner og forestillinger om arbejde og bidrag til samfundet som bærer unge vidensarbejders aktive valg af mindre lønarbejde.

Per H. Jensen giver med sin kronik *Seniorarbejdskraften og danske udbudsreformer med et indblik fra Frankrig* et overblik over de seneste årtiers reformer, som har sigtet på at få os til blive ved at arbejde til vi er langt op alderen. Han antaster arbejdsudbudsreformerne som

virkemiddel og peger på de problemer som de kan give for seniorer. Endelig anmelder Henrik Lund Malene Friis Andersens nye bog *Det kunne være så godt – på jagt efter indflydelse og det menneskelige i arbejdslivet*.

God læselyst ved redaktionen

Annette Kamp, Sisse Grøn, Mette Lykke Nielsen, Unni Lind og Rikke Thomsen